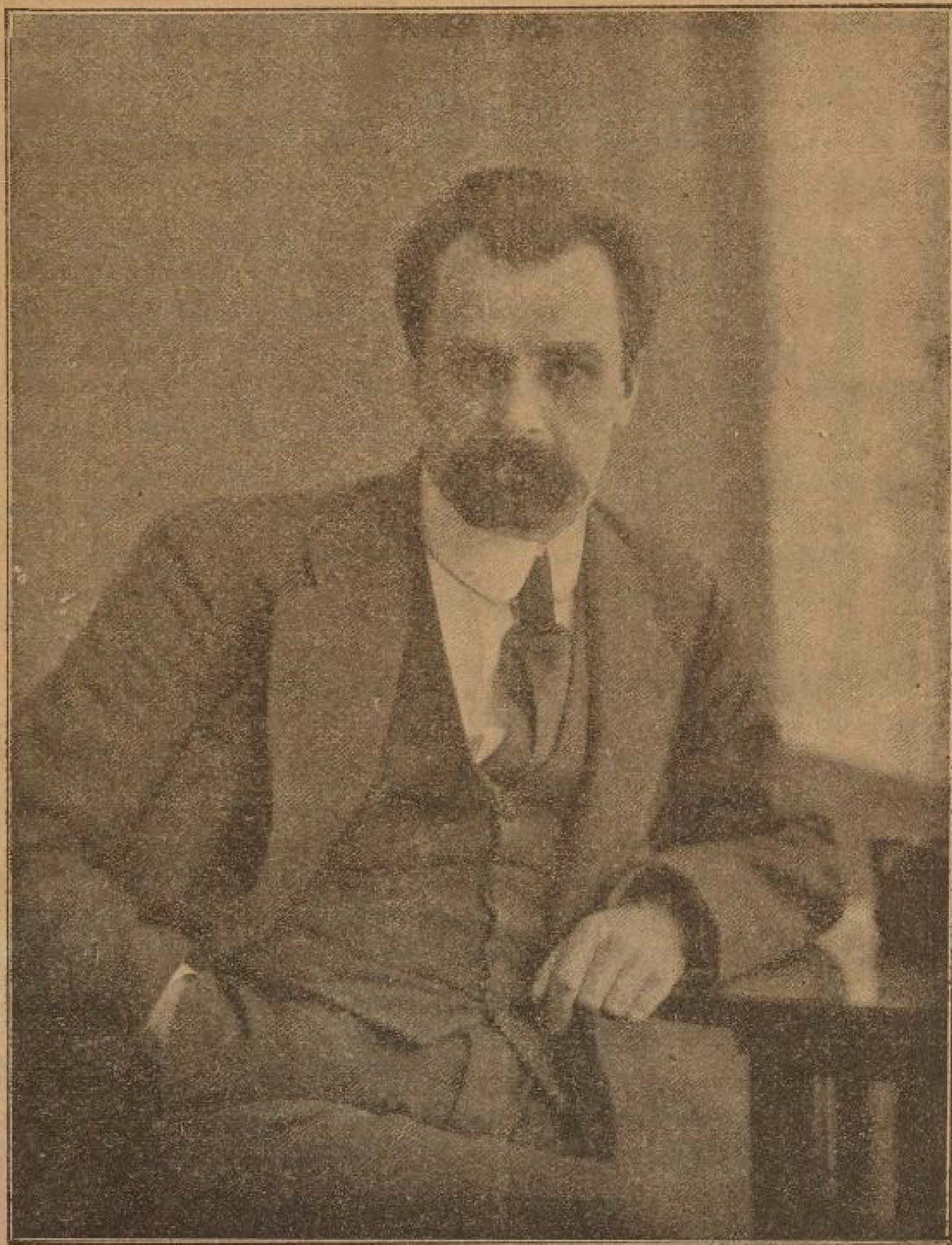
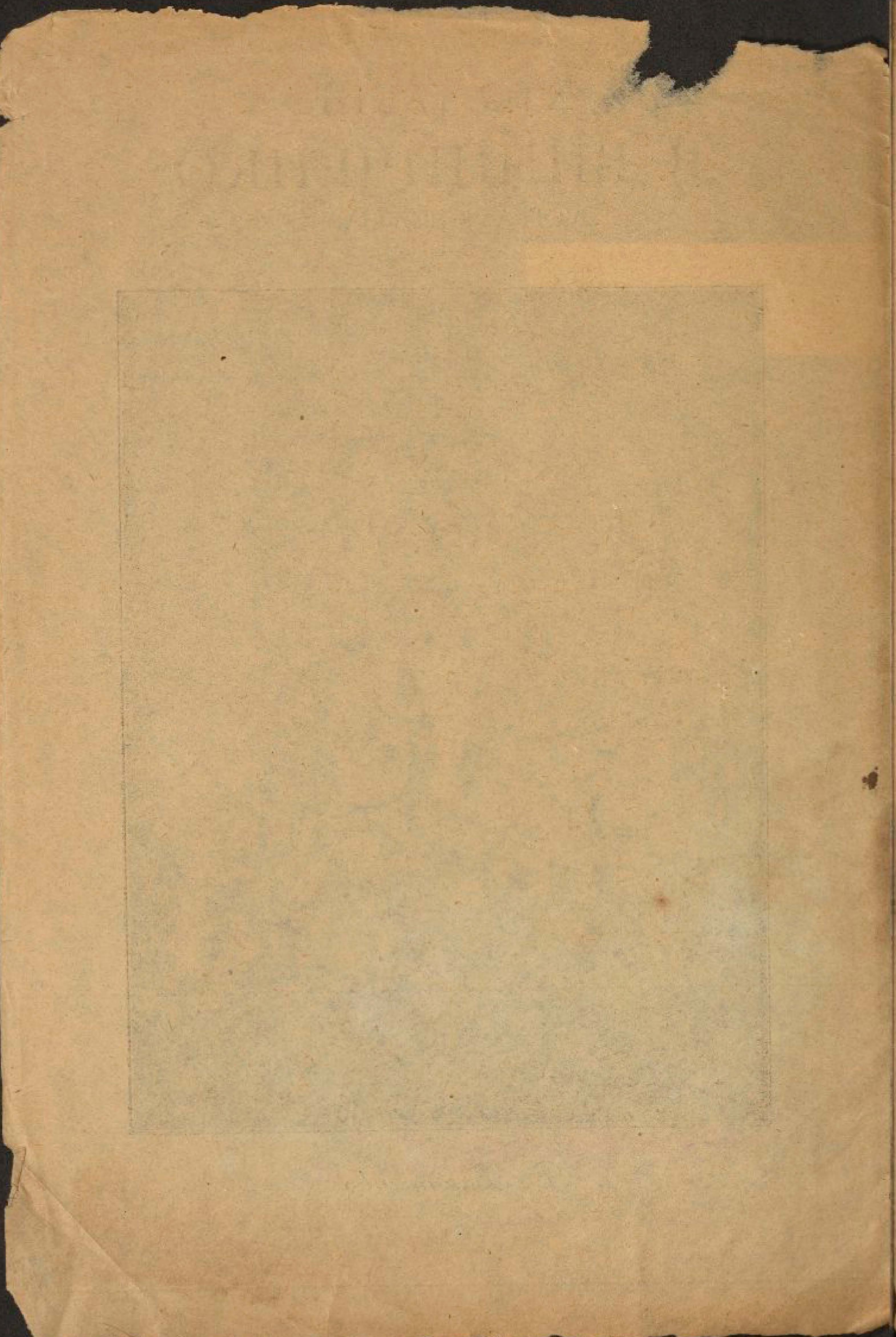

ХТО ТАКИЙ
В. ВИННИЧЕНКО
БІОГРАФІЧНИЙ НАРИС

В. Винниченко.

Хто такий В. Винниченко.

Велика російська революція, поваливши самодержавний лад, дала можливість народові будувати життя своє на нових демократичних основах. Разом з тим ця революція розбила вікові пута поневолених народів, що входили в склад так званої „єдиної неділимої Росії“ і покликала їх до відродження.

Українській народ, один з найбільш поневолених народів, скинувши кайдани неволі, напружує тепер всі сили свої, щоб утворити на своїй землі новий демократичний лад та зайняти таке становище, щоб не впасти знову в тяжкі кайдани неволі.

Для того ж, щоб утворити такі закони, він вибрав з поміж себе людей, яким вірить, і послав їх до Києва. Ці люди, депутати, мужі довіря народу, утворили „Українську Центральну Раду“, яка і являється законодавчим народнім органом. З поміж себе „Українська Центральна Рада“ вибрала людей, котрим доручила проводити в життя все те, що вона постановить, а також складати необхідні для добробуту народу закони і подавати їх на розгляд Центральної Ради. Ці вибрані люде і складають *Генеральний Секретаріат Української Народньої Республіки*.

Українська Центральна Рада і Генеральний Секретаріат віддають свої сили на утворення такого ладу на Україні, котрий би забезпечив краще життя працюючих людей—селян та робітників. Але в своїй роботі зустрічають багато перешкод. Ті перешкоди йдуть

головним чином од людей, котрим не миле народо-
правство, рівність всіх людей; йдуть од людей, котрі все
ще бажають повороту до старих порядків, коли народ і
робітництво, не маючи прав людських, працювали на не-
великий гурток панів. Це так звані чорносотенці, або
як вони себе звать „істинно-русскіє“. Переважно там
гуртуються богачі, великі пани, що були прислужни-
ками царського самодержавного правительства, великі
землевласники—поміщики, та сільські дуки—богатирі
кулаки. Ідуть ті перешкоди ще й од тих людей, що не
хотять, щоб Українці розвивали своє життя на ґрунті
національного відродження. Такі вороги прикриваються
часом гарними словами, запевняють, що вони друзі
робітництва та трулящого люду, що, мовляв, вони хо-
тять народоправства, рівности, братерства, тільки щоб
народ український не одривався од великоросійського,
щоб не заводив у себе свого самоврядування а слухав
тих законів, які припишуть з Петрограду (з Московщини),
та вчився на тій мові, на якій вчаться природні вели-
короси, бо вона, мовляв, для всього народу зрозуміла.
Другими словами кажучи, ці людці, що звать себе
друзями народу, не визнають національного відроджен-
ня народів, або не хотять його визнавати. Вони хо-
тять, щоб Росія лишилася централістичною державою,
а центром всього щоб був далекий, чужий нам Петро-
град. По за цими двома категоріями ворогів українсь-
кого руху останніми часами виступив ще й третій.
Цей ворог прикривається ідеєю соціалізму, каже що
ніби то він зразу хоче зробити всіх людей рівними і
в правах і в богатстві, що всю владу він передасть
до рук селянських, та робочих депутатів, так само, пере-
дасть і всі богацтва як сільські та хуторські так і
городські і зробить на землі рай та й годі. Цей тре-
тій ворог найбільш хитрий і найбільш контрреволю-
ційний, має тепер досить велику силу і буде її мати
до того часу поки темний народ буде вірити їх
облудним обіцянкам.

Отже і цей ворог, тоб то большевики, обіцяючи
на словах мир і волю всім народам—веде тепер за-

взяту боротьбу з нами Українцями за те, що ми справді заводимо в себе народоправство, прагнемо миру, рівності волі та братерства.

В своїх заходах проти України вороги не гербують ніякими засобами. Особливо-ж намагаються вони виставити перед людьми в негарному освітленню тих людей, які стоять на чолі нашого руху, які поставлені народом за проводирів нашого політичного життя. І чим відомійша людина, чим більше дбає вона про добро народу, тим більше стараються вороги облити її поміями. В цьому сходяться і большевики і чорносотенці, а часто й централісти. Що дня ми читаємо і чуємо, з уст цих панів, що Українська Центральна Рада складається з буржуїв, що Генеральний Секретаріат теж буржуазний. Особливож в наклепах своїх чорносотенці і російські большевики стараються виставити буржуями людей, які стоять на чолі Української Центральної Ради, та Генерального Секретаріату. Не раз доводилось нам чути, що Голову Генерального Секретаріату В. Винниченка на мітингах і вічах большевики виставляють буржуєм, більше того, доводилось чути, що він має свої маєтки, дома в Києві, а крім того велику силу грошей і до соціалізму не має жадного відношення.

Чи й справді ж теперішній голова уряду Української Народньої Республіки В. Винниченко являється буржуєм—богатирем? Це питання певне багатьох цікавить і щоб одповісти на його, треба мати відомости про його життя, які я тут і подаю.

Народився Володимир Винниченко 1880 року 14 Юля на Херсонщині, Елизаветградського повіту, в селянській семі. Батьки його не належали до заможних людей, добували шматок хліба гіркою працею, — батько його замолоду був пастухом у панів. Отже і перші роки життя В. Винниченка пройшли не в роскошах. Його не викухували ні няньки ні мамки, мати тільки тоді при-

гортала та голубила, як одривалась од роботи щоб погодувати.

З семи літ поступив він учитись до народньої школи. Будучи од природи до всього цікавим, а до того ще й талановитим, без особливих труднощів йде він першим учнем на протязі всього часу вчення в школі. Се до певної міри рішило його долю й на будуче. На його здібности до вчення звернула увагу учителька народньої школи і порадила батькам не лишати хлопця без дальшої освіти, а отдати його до науки в якусь середню школу. Трудно було батькам це зробити, бо для того, щоб учити дитину треба коштів, грошей треба, а їх то якраз і бракувало. І тільки щасливий випадок допоміг цьому. Річ в тому, що старший брат В. Винниченка в той час служив в одній Елизаветградській друкарні робітником-складачем. Він братерськи прийшов на допомогу в цій справі і, одриваючи від свого вбогого заробітку, допомагав братові вчитись. Вступив В. Винниченко учнем до Елизаветградської гімназії, до першої кляси. І тут як і в народній школі перший рік вчився він дуже добре. Але з вступом до гімназії в його душі починає відбуватись та робота, що змінює по часті його відносини до вчення, а також і виробляє основу того світогляду, з яким пізніше виступив він в життя. Треба знати, що в ті часи гімназії існували тільки для панських дітей. Це були ті часи, коли царював Олександр III, а народньою освітою завідував Делянов. Обидва вони були запеклими ворогами народньої освіти і держались тої думки, що простому народові не треба вчитись, що поки народ темний, доти й самодержавіє буде міцним. Отже Делянов просто говорив, щоб не допускали в середні школи дітей простого народу. Тільки випадком міг туди поступити син селянина або робітника. Такий випадок доля судила і В. Винниченкові. Не дуже добре йшлося при таких обставинах в гімназіях дітям мужиків та робітників. Це відчув з перших днів і В. Винниченко. З його, як з мужицької дитини, почали насміхаться панські діти та й сами учителі. Будучи дитиною з гонсром, В. Вин-

ниченко, у відповідь на такі насмішки давав одсіч як тільки міг. Свідомо, чи не свідомо він гостро ставав в оборону свого мужицького походження і фізично і поведженням. Він навмисне підкреслював те, що походить з селянського роду і свідомо говорив своєю українською мовою, як з товаришами-гімназістами, так і з учителями. Вже тоді в його думках зародилося питання:— Чому же так, що мова, якою говорять його батьки й більшість людей, забороняється, та висміюється? Вже тоді склалася і та думка, що це несправедливо, що забороняють говорити йому безправно, що глумляться над мужицькою мовою вороги народу. Цю думку ще більше стверджували гімназіальні учителі, що просто таки переслідували його за мужицтво. Вже в другій класі В. Винниченко побачив, що з тієї боротьби він не може вийти переможцем. Він мусів або скоритись, відріктися од своєї мови, перевернутись на пана, або-ж кинути гімназію. Завзятість дитяча не дозволила йому зробити першого і він рішив кинути гімназію. Се повело до того, що він залишив науки і ждав, що його увільнять зовсім. Але його лишили в другій класі на другий рік. Під впливом батьків і брата він лишився на далі в гімназії.

Почалися роки завзятої боротьби за свої права з учительством. Що далі то боротьба та поширюється і вже в середніх класах гімназії В. Винниченко з кращими товаришами по гімназії, що переходять на його бік і під його вплив, закладає гурток, який починає боротьбу за людські права свої як і учнів, а також і веде підготовчу роботу для того, щоб виступити серед народу і розкрити йому очі на всі кривди, які йому чинять пануючі класи, та повести до боротьби за кращу долю. Так йшло до кінця сьомої класи. В сей час на зріває у В. Винниченка сила непорозумінь з начальством. І після великої суперечки, він ставить ультіматум: щоб йому видали свідотцтво, що він скінчив сім клас гімназії а також, щоб видали документи його без поміток, бо в ті часи начальство, увільняючи учня, робило часто такі помітки на документах, що хлопцеві далі

вже не було змоги вчитись. Начальство, бачучи вплив В. Винниченка на учнів і щоб позбавитись його, згодилось на таку умову. І от В. Винниченко виходить з сьомої класи юнаком повним сили, енергії й бажання взятись до роботи. Вже в гімназії він виробив світогляд, намітив більш менш той шлях, яким повинен іти в життя. Той шлях лежав до народу і в народ. І на своїх братах і на земляках робітниках і на селянах він бачив, як тяжко живеться в світі робочому людові; бачив, як він поневіряється та працює, щоб не вмерти з голоду, як над ним знущається панство й начальство і стати в обороні цього люду стає метою В. Винниченка. Щоб взятись як найкористніше до роботи, він ставить собі завданням ознайомитись як найширше з життям свого народу. З цією метою, вийшовши з гімназії, В. Винниченко пускається в подорож по Україні. Одягнений в просту селянську одягу, з торбинкою за плечима і палицею в руках іде він од села до села, од економії до економії, та придивляється до справжнього людського життя. Заробляючи в подорожі на прожиток поденщиною, він старанно занотовує собі все, що бачить. І літо подорожі дає йому стільки знань людського життя, скільки не могла дати за сім чи вісім років гімназія. Помимо знань ця подорож направила В. Винниченка на той шлях, яким йдучи до сього часу, він так уславився не тільки серед українського, а й иньших народів. Ця подорож дала йому багатий матеріал до письменницької роботи і в той же час дала напрямок цій роботі.

Повернувшись з подорожі, В. Винниченко рішає продовжувати далі свою освіту, рішає вступити до університету. Але для його двері Єлизаветградської гімназії були вже зачинені, а для того, щоб вступити до університету, треба мати од гімназії атестат зрілості. З ціллю одержати цей атестат, він їде до Златополя, де і тримає, досить успішно, іспити. Харкатою те, що в ці часи його сумління не дозволяє йому навіть в одяжі одрізнитись від селянства. Оповідують товариші по слитах в Златополі, що поява В. Винниченка дала

багато приводу для балачок і дивувань, бо явився він в селянському убранні і говорив і з товаришами і з гімназіяльним начальством тільки українською мовою. Хоч і нервувало це панів учителів гімназії, але відмовити в знаннях молодому селянинові вони не змогли і мусіли видати йому атестат зрілості, який давав вже право на вступ до університету.

Мусимо зазначити, що під час іспитів в Златополі В. Винниченко вперше приступив і до письменницької роботи. Там він почав і закінчив своє перше оповідання „Краса і сила“ (в 1901 році). Безперечно матеріал для цього оповідання дала йому мандрівка по Україні. В цьому оповіданні яскраво відбився великий талант — художника і психолога. Виступивши в світ з цим оповіданням, В. Винниченко утворив нову еру в нашому письменстві. І коли Котляревського зовут батьком нової української літератури, то з таким же правом В. Винниченка вже тепер ми можемо вважати основоположником літератури робітничої — пролетарської. Але про це иньшим разом.

Витримавши іспити і одержавши атестат, В. Винниченко в 1901 році вступає до Київського університету на правничий відділ.

Цим починається нова ера в його діяльності. Коли гімназичні роки і час до університету були роками підготовчими до роботи, так би мовити, роками вивчення життя, то з вступом до університету починається само життя. Перед молодим юнаком, повним сили й енергії, а до того ще й збогаченим життєвим досвідом, одкривається широке поле для діяльності. З перших же днів він вступає до української студентської громади, яка вже тоді існувала при Київському університеті. Бере найдіяльнішу участь в її роботі, становиться незамінним ініціатором постанов і робітником при проведенню тих постанов в життя.

Та все ж таки робота тільки в громаді не може задовольнити його палку вдачу. Мозок і серце кличе його до иньшої роботи. Всі думки його линуць в той

табор, де в бруді день і ніч працюють люди. Свідомість того, що тільки ними і через них можна здобути і волю і краще життя людству, примушує його йти в робітничі маси і там працювати. Трудно собі уявити, яка то тяжка була праця. Російське самодержавіє міцно було оточено жандармами, поліцією, шпіонами і иньшими найомниками й добровільними агентами. Пильно слідкувало воно за тим, щоб до робітників та селян не долітало слово правди. І горе було тому кого спіймають на вчинку, на роботі серед робітників, або на кого впаде підозріння жандарма чи шпиґа. Таку людину брали без проволічок і завдавали до царських в'язниць, або туди звідки нема вороття. Але це не спиняло тих, хто справді бажав працювати на користь робочого люду, хто мав віру в те, що сила народня, сила рабїтництва врешті переможе силу ворожу. До таких людей належав і В. Винниченко. Без вагань іде він на тяжку працю серед робітників. В льохах, в таємних куточках, по за містом в хащах збирав він спочатку малу аудиторію а далі більшу і палким словом вказував дорогу, якою повинно йти рабїтництво, щоб добитись і собі і всьому працюючому людові кращої долі. До організації закликав він товаришів робітників, бо тільки організованими силами можна зломити ворожу силу. В своїх поглядах, в світогляді своєму В. Винниченко вже тоді виступав соціялістом, в тому бачив конечний етап наших змагань, до того закликав і своїх товаришів.

В тому ж 1901 році для широкої праці, як в городах, так і на селах засновується Революційна Українська Партія, яка ґрунтується на основах соціялізму. Звичайно така партія в ті часи могла істнувати тільки нелегально (таємно). Жваво взялися партійні товариші до роботи і живим словом і проклямаціями і книжечками вони будили в працюючих людях думку та гнів до дармоїдів-гнобителів. Прояви життя в рабїтничих колах примусили жандармів ще більше стежити за тим, що там діється і в 1902 році по підозрінню в приналежности до таких українських справ Винниченка

було заарештовано і посаджено у Києві до Лук'янівської тюрми.

Однак перший арешт тягнувся не довго. Не маючи в руках певних доказів діяльності В. Винниченка, жандарми випустили його з тюрми, але... за таке жандармське підозріння виключено його з університету без права поступити туди знову, а до того ще й заборонено йому жити в Києві.

Перше сидіння в тюрмі однак не загасило в душі В. Винниченка бажання працювати. Більше того, після арешту він офіційно вступає до Р. У. П. і стається одним з найдіяльніших її членів. Не маючи змоги жити в Києві, на літо в 1902 році він виїздить на село в Полтавщину. Виїздить власне для того (офіційно), щоб готувати дітей в одній поміщицькій родині до гімназії. Але головна мета всеж була не та. По приїзді він зразу-ж заводять тісні зносини й звязки з селянами, та економічними робітниками і провадить серед них соціалістичну роботу. Знання простого народу, лагідність в обходженню з людьми, товариська вдача роблять його на селі улюбленим товаришем парубків селян, а йому дають змогу ще глибше заглянути в душу їх, ще краще пізнати їх життя. Проводячи час на селі, В. Винниченко поруч з працею як репетитор і агітатор робить і письменницьку роботу. З під його пера тут виходять такі річи як „Біля машини“, „Антрепреньор Гаркун-Задунайський“ і інші. Та довго й на селі не міг він засидітись. Надходила осінь і він, яко виключений студент, мусів ставати до військової служби. Уникнути цього було трудно і він в осени вступає вольноопреділяючим в пятий саперний баталіон у Києві. Як жилося в ті часи салдамові—кождий знає. Це була справжня каторжна робота. Але ще гірше жилося в салдатах студентам. Їх начальство боялось як огню, щоб не посіяли вони серед війська смуту проти „царя батюшки“, щоб не вели серед салдат соціалістичної роботи. За кождим студентом слідкували потайні шпиги призначені начальством. Не минуло звичайно це

й В. Винниченка. Але й не спинило це його замірів. З перших же днів починає він вести по троху соціалістичну роботу серед темної салдацької маси. Разом з тим не кидає роботи й серед заводських робітників. Потайки, передягаючись в звичайне убрання, темними вечорами виходить він з душною казарми і поспішає в засновані ним гуртки робітників, де ще з більшим завзяттям і запалом проводить свою роботу. Звичайно, довго це не могло бути таємницею. Знайшлися добровільні шпіони, котрі донесли про це начальству. Почалося слідкування, підглядання. Начальство вже підозрівало, куди й для чого тікає В. Винниченко з казарми. От от мали заарештувати його. Це примусило його кинуть казарму й тікати за-кордон. За допомогою товаришів йому вдалося перебратися через границю і добратися в селянській одежі у Львів. З переселенням за кордон починається в його ще більш горяча соціалістична робота. Як письменник виступає він в цілому ряді соціалістичних газет з статтями про російські порядки, про той гніт, який терпить тут народ, про те, як позбавитись од сього. Відділ партії РУП. веде за кордоном діяльну роботу по виданню окремих книжечок і проклямацій і все те в сотнях тисяч спроваджує на Україну для розповсюдження серед робітників та селян.

Пробувши п'ять місяців за кордоном, В. Винниченко, як партійний товариш, мусів налагодити переправу літератури на Україну як найкраще. Він береться спроваджувати соціалістичну літературу сам. Та спроба ця кінчилась для його й для партії нещасливо. При тайній перевозці літератури через кордон в Росію його видав за тридцять рублів жандармам візник-контрабандист. Піймали його жандарми під Волочиском, з чужим паспортом, австрійського підданого і по якомусь часі привезли до Київської тюрми. Почалися допити і слідство і по якимсь часі він був пізнаний одним з бувших його начальників, ген. Новицьким. Той показав що це зовсім не австрійський підданець, а втікач з салдатів В. Винниченко.

До кари, яка загрожує каторгою за розповсюдження нелєгальної соціалістичної літератури, прилучилася ще й кара за дезертирство. Як важного політичного злочинця, його перевели з Лукіянівської тюрми і посадили в кріпость. Почалося слідство. В ті часи не дуже поспішали з такими слідствами і В. Винниченкові довелося сидіти півтора року в одиночці в умовах гірших, ніж можна собі уявити. Бунтарська жива натура його не могла примиритись з таким положенням. Він рахував себе не злочинцем а полоненим ворожими силами. Всі його думки зосередились на тому, щоб втекти з кріпости за всяку ціну. Але річ це була майже неможлива. Товсті ґрати, високі стіни, сувора варта розбивали найменші надії. Єдине, що могло сприяти втечі, це добитись того, щоб його перевели до тюремної лікарні. Були зроблені зовнішні заходи, але вони не повели до бажаних наслідків.

В. Винниченко мусів робити заходи свої. Він почав сімулювати (вдавати з себе) божевільного. Але на це теж не звертали уваги. Тоді він, щоб добитись таки переводу до лікарні, рішив сімулювати повішення. Цей страшний намір ледві не кінчився для його трагічно. Вийняли його з петлі непритомним і таки положили до лікарні, але ще втрое збільшили охорону. Надії на втечу не було, та і в лікарні не довго довелося бути. Начальство распорядилось знову посадити його в кріпость. Тяжкі то були часи для В. Винниченка, але не впадав він в распач. Добившись дозволу мати папір і чорнило, він приступив тут до роботи і написав знамениту свою річ під назвою „Голота“, в якій змалював стан економічних робочих і їх взаїмовідносини з поміщиками.

В 1904 році з приводу народження у бувшого царя Миколи II сина, вийшов маніфест, по якому разом з другими амністрованими мусіли б увільнити В. Винниченка од кари, але київські жандарми тому спротивились, а військово начальство за втечу з салдат засудило його до дісциплінарного баталіону на 1¹/₂ року.

Про службу в салдатах пізніше В. Винниченко написав цілу книжку під назвою „Боротьба“, яка була до останнього часу в Росії заборонена і вийшла з друку тільки в цьому році.

По виході з кріпости у В. Винниченка знову починається завзята боротьба з військовим начальством. Він рішучо одмовляється, в силу своїх переконань, од військової служби і ні погрози начальства ні обіцянка дати йому офіцерський чин не привели ні до чого. Він не схотів держати екзамена на офіцера і вийшов з війська рядовим салдатом і знову помандрував за кордон. В 1904 році там при його діяльній участі засновується і видається соціал-демократична часопись „Селянин“, яка спроваджується знову таки потайки на Україну для розповсюдження серед робітників та селян. Але горяча натура В. Винниченка не дозволя йому лишатися довго за кордоном. Вже в 1905 році він переїздить на Україну і з чужим паспортом переодягнений простим селянським робітником мандрує по Україні. Тепер вже йде він не з метою пізнати краще народ, а з горячою проповідю соціалістичних думок, з закликом до революції, до боротьби з царом. В економіях, де він стає на службу за робочого, винникають одна за другою забастовки, повстає горяча боротьба робітників з поміщиками. За цією роботою застає його перша революція 1905 року.

Вложивши в діло підготовки революції стільки енергії він ще з більшим завзяттям стає до роботи. В сей час він перший виступає в Полтаві на робітничих мітінгах від Укр. Соц. дем. р. п. (яка перетворилася з Р. У. П.) і перший промовляє до робітників народньою українською мовою. По за цією роботою кипучу діяльність виявляє він в цей час і як письменник. Ніхто не змалював нам так в художніх творах всіх подій 1905 року як В. Винниченко. Але перша революція не довела боротьби до бажаного кінця. Вже в початку 1906 року наступає глибока реакція. Починаються переслідування і арешти царськими агентами всіх тих, хто брав участь у рево-

люції. Не минула ся доля й В. Винниченка. Його було знову заарештовано і посаджено до Лук'янівської тюрми. Тільки через сім місяців випущено його до суду з під арешту під заставу. Та суду В. Винниченко вже не чекав і в 1907 році знову потайки подався за кордон. Тепер вже тяжко було повернутись на рідну землю і вигнанцем прожив він там до 1914 року, коли не коли все ж таки потай наїзжаючи в Росію. Тяжке було життя письменника на чужині. Одірваний од рідної землі, він не міг слідкувати за тим, що тут діється. До того ще й матеріяльний стан був не блискучий. Жив він тільки з того, що заробляв пером, але цей заробіток тільки давав змогу перебиватись сяк так та задовольняти найпекучіші потреби. З листів його закордонних видно, як він в цей час прагне до роботи живої на рідній землі серед народу. І перебуваючи за кордоном, він приймає найдіяльнішу участь в партійній і культурній роботі. При його близькій участі заснується в Києві Марксистське видавництво „Дзвін“, а пізніш і місячник „Дзвін“. Його твори виходять як окремо, так містяться і на сторінках періодичних українських і російських видань. Видно, що живучи за кордоном, він всі свої сили, весь свій час присвячує на працю для України. Перекоаний соціяліст, він і роботу свою веде в такому напрямку. Так було до 1914 року. Весною 1914 року, не маючи сили далі перебувати за кордоном, він виїздить нелегально на Україну. Наміром його було перебути тут короткий час, направити партійну роботу і знову їхати за кордон. Та війна закрила цю змогу. Вона застала його в Катеринославі за партійною роботою. Не покладаючи рук, працює він серед робітництва Катеринослава і його околиць та рудників, організує і відновляє партійні групи, які за довгий час реакції прийшли до упадку, а вільною годиною в убогій кімнатці, на краю міста провадить свою творчу літературну роботу. Одначе довго в Катеринославі не міг він сидіти, яко людина нелегальна і мусів переїхати до Москви. Там він, ховаючись, ведучи життя затворника, перебуває аж до революції, яка вибухла з такою си-

лою, в 1917 році. Тільки зрідка виїздить він то в Катеринослав, то в Харків, щоб заснувати нову організацію партійну, або допомогти в роботі вже існуючій.

Остання революція дає йому змогу широко розправити крила і полинути на Україну, де він стає на чолі революційного руху і вступає членом до Української Центральної Ради, яко обранець партії Укр. С. Д. роб. партії.

Теперішня діяльність його, яко Голови Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки, вся перед нами і ми можемо за неї виносити йому той чи иньший присуд. Але ніхто не сміє сказати що В. Винниченко буржуй. Все його дотеперішнє життя єсть безупинна завзята боротьба за народню волю, за счастья працюючого люду, за ідеали соціалізму.

На протязі всього життя далекими були йому особисті інтереси: в свободі Українського працюючого люду він бачив свою свободу, в його щасті бачив і бачить своє щастє.

Юр. Тищенко.

1917 року. 26/хн.

м. Київ.